

- S. Andegavensis episcopi.
- S. Cenomannensis episcopi.
- S. Redonensis episcopi.
- S. Nannetensis episcopi.
- S. Dolensis archiepiscopi.
- S. Venetensis episcopi.
- S. abbatis Vendocinensis.
- S. abbatis Malliacensis.
- S. abbatis Majoris Monasterii.
- S. abbatis Sancti Florentii.

Anno ab Incarnatione Domini 1109, epacta xxviii, indictione ii, præside domino Paschali papa Romæ, in Francia Ludovico regnante.

Ego Girardus Engolismensis episcopus et sanctæ Romanæ Ecclesiæ legatus subscripsi.

II.

Capella Sancti Stephani monachis Majoris Monasterii adjudicatur adversus canonicos Camiliacenses.

Ego GIRARDUS Dei gratia Engolismensis episcopus, Romanæ Ecclesiæ legatus, alique fratres qui nobiscum erant Andegavis apud monasterium S. Albini, in cella novitiorum ejusdem monasterii, ad quamdam causam ventilandam et discutiendam, quæ erat inter abbatem S. Martini Majoris Monasterii, et canonicos de Camiliaco, de capella prædicti castri, convenimus. Utrique enim et monachi et canonici præsentés adfuerunt, utrique causas suas ordine exegerunt. Auditis utrorumque rationibus, de ju-

A dicio tractare cœpimus. Et quia non omnes unanimiter consensimus, dilatum est iudicium ad concilium usque Lausduni ad præsens futurum. Peractoque ex more concilio, venerabiles fratres et coepiscopos, qui interfuerunt concilio, in unum convocavimus: et cum eis diligenter de iudicio prælibatæ causæ tractavimus. Quod ita pari consensu diffinitum atque sancitum est, ut capella S. Stephani, parochiali ecclesiæ quæ in honore B. Petri apostoli fundata est, inhæreat, uniatur, et sic monachi matrem et filiam possideant. Hujus autem diffinitionis nobiscum iudices fuerunt, Ernaldus archiepiscopus Burdegalensis, Petrus Santonensis episcopus, Petrus Pictavensis, Marbodus Redonensis, Hildebertus Cenomanensis

B Celebrato autem solemniter iudicio, venerabili fratri nostro, abbati videlicet Willelmo Majoris Monasterii, et monasterio ejus, suam capellam reddidimus. Ut autem diffinitio ista firmior permaneret, sigillo nostro sigillari præcipemus, et manu nostra subscripsimus.

Acta est autem diffinitio ista in ecclesia beatæ Mariæ Lausduni, in qua synodus consederat, anno ab Incarnatione Domini 1109, indictione iii, Paschali II Romanam Ecclesiam regente, regnum Francorum Ludovico rege tenente, Andegavensium plebibus Fulcone juniore præside.

Ego Girardus Engolismensis episcopus, et sanctæ Romanæ Ecclesiæ legatus, huic diffinitioni subscripsi.

EPISTOLÆ ET DIPLOMATA

IN CAUSA BELLÆ INSULÆ.

(Dom Mabillon, *Annales Benedictini*, tom. VI, appendix, pag. 631.)

MONITUM.

(*Annales Benedictini*, lib. LXXIII, num. 20.)

Grandis hoc tempore (1117) controversia Rothonenses inter et Kemperlegienses monachos exorta est super Bella Insula, quam Leo IX et Gregorius VII Rothonensibus olim asseruerunt contra donationem ab Alano Cornugalliæ comite Kemperlegiensi monasterio ab ipsa ejus origine factam. Non obstante horum pontificum auctoritate, Kemperlegienses hanc insulam pacifice possederant usque ad hoc tempus, quo Herveus Rothonensis abbas, Conani comitis fultus præsidio, illam insulam occupavit. Quærelas hac de re detulit Gurhandus abbas Kemperlegiensis ad Gerardum Engolismensem episcopum et apostolicæ sedis legatum. Is primum Conano comiti hac de causa scripsit, eumque hortatus est ut abbatem Kemperlegiensem ac monasterium illud, quod ejus antecessores in honorem sanctæ crucis fundaverant, tueretur; seque mirari dicit quod personis terræ suæ interdicit, ne ad justitiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ veniant, quod nec reges, nec cæteri principes facere ausint: multo minus id facere debeat comes, qui a vicario S. Petri, id est a summo pontifice, principatum suum teneat. Cæterum si id facere pergat, gladium beati Petri ipsi ejusque principatui imminere. Sub hæc idem Gerardus episcopus, vocatis partibus, induciisque semel et iterum Rothonensi abbati datis, cum Herveus abbas Rothonensis, ecclesiastica censura posthabita, per violentiam Conani comitis Bellam Insulam armata manu invasisset, in eum sententiam tulit una cum Petro Santonensi electo, Hugone S. Eparchii abbate, Iterio magistro scholarum Santonensi aliisque; eandemque insulam Kemperlegiensibus restitui sancivit. Quod iudicium Briccio Namnetensi, Marhodo Redonensi, Morvano Venetensi, Rivullono Aletensi cæterisque

Britanniæ episcopis litteris significavit. Ad hæc Morvano Venetensi, in cujus parochia Rothonense monasterium situm est, alias litteras scripsit, quibus eum monebat se in secunda hebdomada imminentis Quadragesimæ concilium celebrare statuisse, cui præcipit Morvanum episcopum cum Rothonensi abbate adesse: alias si abbas non comparuerit, canonicæ distractionis sententiam in eum proferendam. Cum vero nec sic a cæptis desisteret abbas, Gerardus Ermengardi comitissæ, Conani comitis matri, scripsit, ut inter illos monachos pacem et concordiam reformaret. Respondit Ermengardis se id libenter facturam si modo Rothonensibus interdicti et excommunicationis sententia relaxaretur, qua in re Conanus filius suus injuriam sibi factam querebatur, quippe qui nihil injussu papæ ipsiusque legati fecisset. Cæterum eum paratum esse emendare si quid erravisset. In fine legato suadet ut inducias usque ad ipsius concilium comiti et monachis concedat. De eodem quoque negotio Gislebertus, Turonum archiepiscopus, Conano litteras misit, ad quas respondit comes, se, si erraverit, jussu papæ erravisse, et ad emendandum, si quid peccavisset, paratum esse. Tandem cum Rothonensis abbas concilio defuisset, interdicti et excommunicationis sententia in eum ejusque monasterium asserta est, quam Jocerannus Lugdunensis episcopus probavit, et Paschalis papa confirmavit. Hujus negotii acta omnia hic referuntur cum ejus historia, quam Gurhedenus monachus Kemperlegiensis composuit.

I.

Litteræ Gerardi legati, Engolismensis episcopi, ad Conanum comitem pro causa Bellæ Insulæ.

GERARDUS, Engolismi episcopus et sanctæ Romanæ Ecclesiæ legatus, CONANO, comiti strenuo et illustri principi Britanniae, salutem et benedictionem.

Quia vos pacem ac justitiam diligere audivimus, gaudemus, sic enim boni principes faciendo, summi Regis gratiam adipiscantur. De vobis vero speramus quoniam de bonis initiis ad provectum in melius seraper intendatis, sicut e contrario de malis initiis ad augmentum malorum pertingitur. Sanctorum igitur apostolorum benedictionem vobis impertimur, et ut honorem sanctæ Dei Ecclesiæ exhibeatis, ut ipse principatum vestrum conservare dignetur, exhortamur. Porro abbatem Kemperlegiensem ac monasterium illud quod antecessores vestri religionis intuitu in honore sanctæ crucis fundaverunt, attentius defensionem vestræ commendamus. Quod autem audivimus quia personis terræ vestræ interdicitis ne ad justitiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ veniant, valde miramur quod nec reges nec cæteri principes facere præsumunt, præcipue cum antecessores vestros, sicut in scripturis reperitur, a vicario beati Petri, scilicet domino papa, principatum suum tenuisse manifestum sit. Quod si pravo alicujus consilio facere volueritis, noveritis pro certo sanctæ Romanæ Ecclesiæ sententiam et gladium beati Petri vobis et principatui vestro imminere.

II.

Litteræ Gerardi Engolismensis episcopi ad Corisopitensem episcopum.

GERARDUS, Engolismensis episcopus ac sanctæ Romanæ Ecclesiæ legatus, ROBERTO, Corisopitensi venerabili episcopo, salutem et benedictionem.

Dilectioni vestræ mandamus quod si comes Conanus vestræ terræ in res Kemperlegiensis abbatibus manus suas injicere præsumperit, eum interdicatis, et totam terram ejus quæ in episcopatu vestro est, divinis officiis privetis. Quod si tantum sacrilegium sine justitia, quod absit! sustineretis, noveritis pro consensu vobis canonicam sententiam imminere.

III.

Datum et definitum judicium de controversia super Bellam Insulam inter Rotonensem et Kemperlegiensem abbatem, a Gerardo, Engolismensi episcopo et sanctæ Romanæ Ecclesiæ legato.

Ego GERARDUS, Engolismensis episcopus et sanctæ Romanæ Ecclesiæ legatus, præsentibus et futuris notum fieri volo quod fratres nostri Herveus, abbas Rotonensis, cum Briccio Nannetensi episcopo et quibusdam monachis suis et Gurhandus, Kemperlegiensis abbas, cum Roberto Corisopitensi episcopo et quibusdam monachis pro controversia quam inter se habebant super terram quæ Bella Insula vocatur, in curiam nostram venerunt. Cumque rationes suas pars utraque exposuisset, et nos super rationibus eorum judicii sententiam dare intendemus, prædictus abbas Rotonensis, quia se insufficienter ad causam munitum sentiebat, a nobis inducias postulavit; cujus petitioni curiæ nostræ consilio acquiescentes, inducias ei postulanti concessimus. Terminum itaque constituto, præfatus abbas Kemperlegiensis iterum pro agenda causa sua paratus in curiam nostram venit; abbas vero Rotonensis minime venit, excusationes tamen suas, alias postulans inducias, per nuntium suum præterdit. Cum autem prædictus abbas Kemperlegiensis ut causæ suæ finem imponeremus obnixius instaret, habito iterum curiæ nostræ consilio abbati Rotonensi inducias annuimus. Interim vero terminum causæ eorum a nobis affixo nondum transacto, supra nominatus abbas Rotonensis, sinistro usus consilio, ecclesiastica censura sæculari tyrannidi posthabita, terram dictam Bellam Insulam, de qua controversia erat, per violentiam Conani Britanniae comitis ingressus, homines Kemperlegiensis monasterii armata manu inde expulit atque irrationabiliter occupavit. Unde nos cum supra tanta injuria clamorem suscipere, abbatem Rotonensem ut de tanta tamque enormi invasione termino dato paratus respondere veniret, litteris et internuntiis nostris præmonuimus. Quo termino tam ipse quam Kemperlegiensis abbas præsentibus ante nos adfuerunt. Cum vero a nobis admoneretur ut de prædicta invasione responderet, excusationes prætereundæ cepit, et se minime acturum ad præsens de invasione respondit. Nos igitur eum subterfugere nec ca-

nonicas excusationes prætere audientes, una cum fratribus nostris Petro Santonensi electo, Hugone abbate Sancti Eparchii, Iterio magistro scholarum Santonensi, Hugone Cenomannensi canonico, Gurhando Kemperlegiensi abbati investituram prædictæ insulæ plenariam adjudicavimus; eumque quantum ad nos pertinuit salvo jure Rotonensis monasterii investivimus, atque abbati Rotonensi qui præsens aderat, præcepimus ut homines suos inde revocaret, et abbati Kemperlegiensi investituram suam quiete dimitteret. Interfuerunt autem huic nostro judicio prædicti fratres qui una nobiscum judicaverunt, Renaldus quoque prior Vertanensis, Tiso, Vitalis, Nannetensis episcopi clerici, Guillelmus, Guardrardus, Guillelmus, Geraldus, Renaldus Santonenses clerici, Richardus, Jubanus, Raimundus, Aldradus, Teduinus Engolismenses canonici et plures alii clerici et laici.

Et ut hoc nostrum judicium firmiter et certius permaneat, propria manu nostra subscripsimus et auctoritatis nostræ sigillo muniri fecimus.

Actum est autem Engolismæ anno Incarnationis Dominicæ 1117 indictione decima, regnante Ludovico rege Francorum, regis Philippi filio.

IV.

Litteræ item legati ejusdem ad Morvanum Venetensem episcopum.

GERARDUS, Engolismensis episcopus et sanctæ Romanæ Ecclesiæ legatus, MORVANO Venetensi episcopo, salutem et benedictionem.

Cum fratres nostri Herveus abbas Rotonensis et Gurhandus abbas Kemperlegiensis pro causa Bellæ Insulæ in curia nostra præsentibus adessent, judicavimus quod abbas Rotonensis Kemperlegiensem abbatem de Bella Insula investiret, quoniam eum sine audientia et judicio laica manu exspoliaverat. Ad quam investituram plenarie faciendam minus mensis spatium terminum posuimus, et nisi infra terminum investiretur, proprio ore nostro abbati Rotonensi et sacerdotis et abbatis officium interdiximus, atque abbatiam totam divinis officiis privavimus. Mandamus itaque fraternitati tuæ atque apostolicæ sedis auctoritate præcipimus, ut hoc interdictum nostrum et in abbate et in abbacia firmiter et inconcusse teneri ex nostra et tua parte facias.

V.

Item ejusdem litteræ ad omnes Britannia episcopos.

GERARDUS, Engolismensis episcopus et sanctæ Romanæ Ecclesiæ legatus, venerabilibus fratribus BRICCIO Nannetensi, MARBODO Redonensi, MORVANO Venetensi, RIVALLONO Aletensi, cæterisque Britannia episcopis, salutem et benedictionem.

Dilectionem vestram nosse volumus quod Rotonensem abbatem pro invasione quam super Kemperlegiense monasterium fecerat, auferendo ei suam meliorem possessionem, ante præsentiam nostram vocavimus, eumque de tanta præsumptione correxi-

mus, consilioque sapientum virorum adjudicavimus, ut Kemperlegienses fratres cum omnibus sibi ablatis ex integro revestiret, eique competentem terminum præfecimus quo id adimplere deberet, quod ni faceret et sacerdotis et abbatis officium ei interdiximus, sibi et suis monachis introitum ecclesiæ prohibuimus. Abbas vero Rotonensis sua Kemperlegiensibus fratribus non restituit, nostrum interdictum imo sanctæ Romanæ Ecclesiæ fregit, et adhuc frangere præsumit. Unde fraternitati vestræ mandamus ut in ecclesiis et conventibus vestris eum publicetis, et pro schismatico et excommunicato habeatis, et parochianis vestris enuntietis quatenus Rotonense monasterium non visitent, nec se ad sepulturam ibi tradant. In obedientiis quoque et cellis eorum quas in vestris episcopatus habent divinum officium fieri prohibete. Insuper ex parte nostra Conanum comitem diligenter convenite, ut infra triginta dies tantam tamque præsumptuosam invasionem absque dilatione corrigat: quod ni fecerit, in eum et in totam terram suam gladium sancti Spiritus terribiliter exeremus.

VI.

Item litteræ ejusdem ad Herveum Rotonensem abbatem de invasione Bellæ Insulæ et de inobedientia.

GERARDUS, Engolismensis episcopus et sanctæ Romanæ Ecclesiæ legatus, HERVEO Rotonensi abbati.

In exordio epistolæ te salutarem, nisi quia interdictum nostrum contemnis, et cum monachis tuis schismaticis factis scienter participas. Apostolicæ siquidem sedis auctoritate te invitamus, ut concilio quod in secunda hebdomada imminentis quadragesimæ Engolismæ celebraturi sumus, remota omni occasione, intersis, de invasione Bellæ Insulæ et de inobedientia quod justitia dictaverit suscepturus.

VII.

Ad Morvanum Venetensem episcopum.

GERARDUS, Engolismensis episcopus et sanctæ Romanæ Ecclesiæ legatus, MORVANO venerabili Venetensi episcopo, salutem et benedictionem.

Adversus pullulantia vitia et enormitates in Ecclesia et populo Dei emergentes, ex præcepto domini nostri papæ concilium in secunda hebdomada imminentis Quadragesimæ Engolismæ celebrare disposuimus. Ad quod fraternitatem vestram invitamus, atque apostolicæ sedis auctoritate vobis præcipimus, ut Herveum Rotonensem abbatem ex nostra et vestra parte, quod remotis occasionibus eidem concilio intersit, invitetis. Quod si a tanto conventu se subtraxerit, procul dubio canonicæ districtiōis sententiam suscipiet.

VIII.

Litteræ Ermengardis comitissæ ad Gerardum Engolismensem legatum

Venerabili domino et pio patri GERARDO, Engo-

lismensi episcopo et sanctæ Romanæ Ecclesiæ legato, ERMENGARDIS comitissa, humilis vestræ humilitatis ancilla, salutem.

Benevolentiæ vestræ gratias ago quod humilitatem meam et salute vestra et benedictione imo et oratione dignemini. Quod autem mihi imponitis ut inter monachos concordiam et pacem reformare studeam, pro imperio vestro libens amplector : unum mihi molestum est, quod Rotonenses et interdictos tenetis et excommunicatos. Hoc si vestræ discretioni placeret, ad tempus oporteret relaxari, præsertim cum filius meus in hoc se maxime gravari et monachos injuriari queratur. Quidquid enim hic fecit, ex præcepto domini papæ et vestro asserit se fecisse, et si quid aberravit, iudicio episcoporum suorum præsto est emendare; sed et in conspectu vestro, si ad locum idoneum accedatis, de omnibus responsurum se dicit, et quod justitia exegerit hoc facturum. Bene igitur feceritis si inducias usque ad concilium vestrum et comiti detis et monachis. Kemperlegienses quoque, quæso, interim ad nos dirigite, ut de concordia Deo annuente tractemus : sed et dominum Corisopitensem per vos rogamus, ut redeat, plenam a filio meo secundum consilium episcoporum consecuturus justitiam vel assecuturus concordiam. Sin autem nihil horum prudentiæ vestræ sedet, filius meus in concilio vestro quod ei ratio ostenderit, per episcopos et abbates suos vobis respondere curabit.

IX.

Ad Gislebertum Turonorum archiepiscopum litteræ Conan comitis.

GISLEBERTO, Dei gratia Turonensi archiepiscopo dilecto suo dulcissimo, CONANUS Britannorum dux, salutem et servitium.

Grates de bono quod mihi mandare dignati estis vobis non modicas refero : de hoc autem quod de episcopo Corisopitensi et abbate suo mihi mandastis, vobis respondeo me, si error fuit, jussu domini papæ erravisse, et libentissime vestro consilio et Britannæ episcoporum me malefactum emendaturum, aut si ipsi malunt, rectitudinem coram vobis et Britannæ episcopis facturum. Unde vobis mando et multum imploro, ut nostri gratia ad unum istorum illos moneatis.

A.

Gisleberti Turonorum archipræsulis litteræ ad Conanum comitem.

GISLEBERTUS, humilis Dei gratia Turonorum minister, dilecto filio CONANO illustri Britannæ duci, salutem et benedictionem.

In primis debitas vobis gratias referimus, quod nuntium nostrum ad vos, sicut ex verbis ipsius accepimus, honorifice suscepistis : multo etiam gratius nobis fuit quod ad deprecationis et petitionis nostræ legationem benignius si perficitis respondistis. De eo tamen quod consilio domini papæ vos errasse, si error fuit, significastis, pro certo scitote quod quasdam ipsius litteras ad vos de querela Co-

risopitensis episcopi et Kemperlegiensis abbatis, quasdam etiam ad dominum legatum de eodem negotio vidimus, in quibus, salva vestra gratia dico, consilium illud papæ quod dicitis nequaquam consonat. Cæterum quod illud emendare promittitis, et consilio nostro sive iudicio atque confratrum nostrorum episcoporum Britannæ de re ista satagere, multum nobis placet, et inde vobis referimus gratias. Est itaque consilium nostrum ipsos confratres nostros, Corisopitensem scilicet et Kemperlegiensem abbatem, ad dilectionis vestræ benignitatem dirigere, et vos tanquam charissimum filium deprecari et exhortari fideliter, quatenus in hac re commotionibus seu etiam præceptis domini papæ Paschalis, præceptionibus quoque prædecessorum ejus pontificum, quorum privilegia de hac possessione Kemperlegiensis monasterii vidimus, nequaquam obsistere studeatis. Potius juxta consilium domini papæ Paschalis et Engolismensis legati adjudicatam perceptionem Kemperlegiensem abbatem vos pleniter investire laudamus, deprecamur, monemus, et si querelam istam consilio fratrum nostrorum episcoporum Britannæ pacificare, Deo juvante, potestis, volumus et concedimus. Verum, quod absit ! si ad præsens pacatum finem non est habitura, nos per Dei gratiam opportuno tempore et loco, juxta quod petitis et nos debemus, justitiæ utriusque partis non deerimus.

XI.

C Lugdunensis et Bisuntinæ Ecclesiæ archiepiscopi ad Engolismensem episcopum.

Egregio fratri GERARDO, reverendo Engolismensi episcopo et apostolicæ sedis vicario, JOGERANNUS Lugdunensis Ecclesiæ servus, et ANSERINUS Bisuntinus archiepiscopus, salutem et vestri sacerdotii dignitatem.

Judicium quo discretio vestra controversiam quæ inter Gurhandum abbatem Sanctæ Crucis Kemperlegiensem et Herveum Rotonensem abbatem terminavit, dominus papa audiens et auctoritate litterarum suarum, quidquid inde feceritis, corroboravit. Nos igitur de justitia ac rectitudine vestra plurimum confidentes, summopere vestram deprecamur dignitatem, quatenus præfatum iudicium, a domino papa confirmatum, perpetuo teneri et observari facientes, abbati Sanctæ Crucis justitiam competentem ac legitimam faciatis, donec jus Ecclesiæ suæ in pace possideat, scientes nos pro certo multo his majora pro vobis facturos, si ope nostrâ in aliquo negotio indigeretis. Optamus vos semper bene valere et in omnibus viriliter agere.

XII.

Exemplar litterarum Paschalis papæ ad Engolismensem legatum. — Afflictum consolatur. Interdictum abbati Rotonensi illatum confirmat.

« Paschalis episcopus, » etc.

« Fraternitati vestræ, » etc.

Vide in Paschali, Patrologiæ t. CLXIII, sub num. 502.

XIII.

Ejusdem ad Conanum comitem. Hortatur cogat monachos Rotonenses ut Bellam Insulam monachis Kemperlegiensibus restituant.

« Paschalis episcopus, » etc.

« Nosse debes, » etc.

Vide ubi supra, sub num. 503.

XIV.

Exemplar chartulæ Conani comitis de redditione et confirmatione Bellæ Insulæ.

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis, ego **CONANUS** humilis Britannicæ dux, cum sorore mea Hadeuguis, et matre mea Ermenjart, dono et concedo pro salute animæ meæ et parentum meorum monasterio quod Kemperlegii in honore sanctæ crucis constructum est, terram quæ Bella Insula vocatur cum omnibus redditibus suis, ut pater meus Alanus fecit, et avus Hoel, et atavus Alanus. Calumniam namque Rotonensium, quæ in nostro tempore per cupiditatem et invidiam super hac terra orta est, et pro qua dominus Robertus Corisopitensis episcopus cum clero Cornubiæ, et Gurguandus Kemperlegiensis abbas cum monachis suis per annum et fere dimidium perstiterunt, falsam esse atque omnino sopitam apostolica auctoritate atque iudicio novimus, ad quam Herveum Rotonensem abbatem, et Gurchandum Kemperlegiensem abbatem pro controversia quam super hac terra habebant, misimus. Nunc igitur prædictam insulam cum omnibus sibi [al. suis] pertinentibus, quam Herveus Rotonensis abbas per vim meæ potestatis invaserat, pro qua invasione cum tota abbatiâ sua ultra spatium unius anni apostolica auctoritate juste interdictus atque excommunicatus fuerat, Kemperlegiensi monasterio et omnibus monachis ibidem manentibus in manibus Gurchandi ejusdem ecclesiæ abbatis sine aliqua per me vel per meos posteros ulterius inquietudine in perpetuum reddo. Monachum etiam quem abbas Rotonensis de sæpe dicta insula secum adduxerat, de Rotonensi claustrum ad suum locum reddi feci. Quicumque autem Kemperlegiense monasterium pro hac re amplius inquietaverit, apostolica auctoritate percutietur et nostra consulari severitate quassabitur.

Actum est hoc Rotoni anno 1118 incarnati Verbi, in præsentia domini Roberti Corisopitensis episcopi, et Marbodi Redonensis episcopi, et Briccii Nannetensis episcopi, et Morvani Venetensis episcopi.

Testes vero hujus rei sunt hi...

XV.

Relatio seu notitia controversiæ prædictæ facta a Gurhedeno monacho Kemperlegiensi.

Notum sit omnibus a nemine Rotonensium abbatum calumniam ullam usquam nostro monasterio illatam fuisse, sed concordî fraternitate utriusque monasterii abbates et conventus unanimiter vixisse, donec illorum quidam Herveus abbas comitis fultus auxilio, impetivit nos, cujus illatam injuriam ve-

Aridica æquitatis ratione cooperante Spiritus sancti gratia adnihilavimus. Sed primum videamus quot abbates utriusque partis fuerunt, et quam concorderiter fuerunt. Sanctus igitur Gurloesius Sanctæ Crucis ecclesiæ primus abbas existens, eam annis viginti quinque in quiete et pace bona gubernavit, per quem in vita Deus multa ostendit miracula, nunc quoque in morte usu quotidiano plurima declarantur. Huic autem sanctus Joannes in regimine eadem ecclesiæ succedens, sine vi et sine calumnia nondecim annis vixit. Hujus multa bona opera, tam clericus quam laicus recitantur. Post hunc autem Vitalis abbas a nullo inquietatus in eadem sede per novem laudabiliter vixit annos, cujus ossa multos sanitati infirmos restituunt. Quartus vero Vingomarus [al. Jungomarius] eandem adeptus est sedem, quam tribus annis pacifice rexit, cujus corpus in ecclesiâ Dei Genitricis apud Kemper Sancti Corentini suavissimo redolens odore, aperto sepulcro totum integrum conspicitur. Post hos quoque Benedictus vir satis boni testimonii in eadem gubernatione et duobus vixit annis. Hic autem sextus abbas, cui falso calumnia objicitur, neque per se neque per episcopum provinciæ interpellatus est, antequam injuriose apud, ut aiunt, apostolicum et legatum nobis ignorantibus clamor factus sit. Sed insuper etiam abbas Rotonensis erga tyrannicam et sæcularem potestatem, videlicet terræ principem, de insula supradicta fecit clamorem, data et promissa pecunia in supplantationem alterius ecclesiæ, nobis nusquam veritatem fugientibus.

Hæc autem nostra abbatiâ a conditoribus suis, Alano et filio ejus Hoelo consulibus et abbatibus supradictis sub tutela et patrocinio sanctæ Romanæ Ecclesiæ in perpetua defensione posita est, pactis atque datis duobus denariis aureis in redditionem singulis annis et ad contactum, acceptis privilegiis a sanctis apostolicis viris, quæ in secretario nostri monasterii servantur, et exemplaria in hoc libello continentur. Sciendum est autem ex alia parte quod Catwallonus abbas Sancti Salvatoris, coadjutor foundationis ecclesiæ Sanctæ Crucis extiterit; ipse enim priorem suum Gurloesium comiti ad abbatem transmisit, qui etiam fraternitatem nostram ab abbate et fratribus in vita et in morte recepit, atque eis quoque donavit, quod pactum usque hodie scriptum inter utrosque reservatur. Hujus abbas Hugunanus successor eandem pactionem firmissima stabilitate tenens nullatenus transgressus est. Post hunc Perrenesius cum summa charitate Kemperlegienses fratres eodem tenore suscepit. Deinde hujus successor Almodus sub vinculo fraternitatis illud idem servavit. Abbas quoque Bili [al. Vili] nomine, aliorum prædecessorum in pace eadem servavit. Post hos Robertus mutuam utriusque loci devotionem jam dictæ fraternitatis absque aliqua dissensione retinuit. Justinus etiam confectus senio inviolabilem utriusque partis societatem pari modo custodivit. Gualterus vero quod sui præde-

cessores firmaverant quandiu vixit pari vinculo A amicitiae ratum tenuit. Hi omnes in eadem supra- dicta fraternitate et societate sine ulla calumnia exstiterunt.

Ne placitum Hervei Rotonensis abbatis et Gu- rhandi Kemperlegiensis monasterii abbatis in curia Gerardi Engolismensis episcopi et sanctae Romanae Ecclesiae legati aliquantulum ventilatum oblivioni tradatur, scriptum fieri decrevimus. Herveus igitur Rotonensis abbas in primis Bellam Insulam ab Alano consule suo monasterio injuste ablatam fuisse, et deinde suos monachos cum interfectione centum viginti hominum expulisse, sicque de hac injuria in conciliis plerumque clamorem fecisse, sed nunquam justitiam invenisse conquestus est. Abbas vero Gurhandus econtra respondit Bellam Insulam B ab Alano consule qui eam haereditario jure possidebat, suo coenobio sine aliqua calumnia datam fuisse, suosque antecessores, scilicet quinque abba- tes, eam in quiete possedissee, postremo affirmans praedictam insulam a suis praedecessoribus ad mi- nus per tricennium possessam fuisse. Cumque ab eo quaesitum fuisset quot anni erant a fundatione ecclesiae usque ad tempus Benedicti abbatis sui an- tecessoris, et quo anno Dominicae Incarnationis sua ecclesia fundata fuerat; respondit suam ecclesiam fundatam fuisse anno 1008 incarnati Verbi: a fun- datione vero ecclesiae usque ad tempus Benedicti LVI annos. Ad ostendendum quoque calumniam Ro- tonensium esse falsam, primum abbatem sui mona-

sterii, scilicet sanctum Gurloesium, de monasterio Sancti Salvatoris cum concordia suorum fratrum ab Alano consule quaesitum et electum fuisse. Ab- bas vero Rotonensis ad haec respondit, ideo suos antecessores sanctum Gurloesium abbatem con- cessisse, quia eadem insula vivente S. Gurloesio sibi non fuerat ablata. Sed cum a Rotonensi abbate quaesitum fuisset, ubi et quando, et apud quem calumniam fecerat; respondit Huguimarium abba- tem sui monasterii apud Leonem papam Vercellis de sancto abbate Gurloesio Kemperlegiensi clamo- rem fecisse, ubi rationi in contrarium inventus est. Dixerat enim superius, tempore praedicti Sancti eandem insulam sui juris fuisse. Praeterea addidit super hac re Santonas Redonis, Suldunis, suos mo- nachos clamorem fecisse. Iterum cum ab eo quaesi- tum fuisset utrum inde haberet scriptum per manum alicujus cardinalis datum, vel testes quos praesen- taret, dixit se testes non habere, sed scriptum ta- men non sigillatum domi remansisse. Iterum quaesitum fuit ab eo quis abbatum Kemperlegii praefa- tam insulam sibi suisque abstulit; respondit Bene- dictum abbatem Hoelumque consulem suum fratrem ante dictam insulam sibi suisque abstulisse, ubi plane mentitus est, quia in initio rationis suae ab Alano consule insulam sibi ablatam fuisse retulit. Quam causam ita investigatam aliquandiu legatus sui que usque ad medium Quadragesimae induciati sunt.

GERARDI CHARTA

Qua controversiam inter Bernardum vicecomitem de Comborn et abbatem Usercensem de loco de Amanzenas ortam dirimit.

(Anno 1116.)

[BALUZ., *Miscell.* edit. Luc., tom. III, pag. 66.]

Ego GERARDUS, Engolismensis episcopus et san- ctae Romanae Ecclesiae legatus, praesentibus et fu- turis notum fieri volo quod Bernardus vicecomes de Comborn et abbas Usercensis cum quibusdam personis monasterii sui in curiam nostram venerunt, pro controversia quam inter se habebant de qua- dam terra quam ipse Bernardus pro salute animae suae monachis Cluniacensibus dederat. Abbas au- tem Usercensis adversus Bernardum et donum ab eo factum his utebatur rationibus, dicens quod terra illa quam Bernardus ad aedificationem faciendam praedictis monachis dederat erat de alodio Sancti Petri Usercensis, quod Oddo comes de Marchia sancto Petro Usercensi dederat. Aliam insuper praetendebat rationem, dicens quod ecclesia Trainia- censis, in cujus parochia illud aedificium fiebat, erat Sancti Petri Usercensis jus, quam quidam

C presbyter monasterio Sancti Petri Usercensis dona- vit, et post aliquantum temporis Umbaudus Le- movicæ sedis episcopus cum consilio Gausberti ar- chidiaconi et Bosonis archipresbyteri eidem mo- nasterio donavit. Ad donum vero episcopi astru- endum relationem ipsius doni chartam conscriptam protulerunt. Ad haec praedictus vicecomes Bernar- dus respondit, dicens quod terra illa nomine Aman- zenas de alodio comitis Marchiae non erat, sed suum proprium alodium ab avis et proavis esse as- serebat, quod in manu fratris nostri Eustorchii Le- movicensis episcopi monachis Cluniacensibus ad aedificationem faciendam dederat. Quod autem Um- baudus Lemovicensis episcopus donum ecclesiae Trainiacensis eis fecisset se omnino ignorare dice- bat. His itaque auditis utriusque partis rationibus, una cum venerabilibus fratribus et coepiscopis no-